

Sygn. akt III AUa 530/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 listopada 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Krystyna Smaga
Sędziowie:	SA Barbara Hejwowska SA Elżbieta Czaja (spr.)
Protokolant: protokolant sądowy Kinga Panasiuk-Garbacz	

po rozpoznaniu w dniu 17 listopada 2016 r. w Lublinie

sprawy J. N. (1)

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o ustalenie istnienia obowiązku ubezpieczenia społecznego rolników

na skutek apelacji J. N. (1)

od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 14 stycznia 2016 r. sygn. akt VIII U 615/15

uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Lublinie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Barbara Hejwowska Krystyna Smaga Elżbieta Czaja

Sygn. akt III AUa 530/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 19 marca 2015 roku Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego stwierdził, że J. N. (1) nie podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego, macierzyńskiego, emerytalno-rentowego rolników od 1 kwietnia 2005 roku oraz że ustalił obowiązek opłacania składek od tego dnia. W uzasadnieniu podniósł, że z dokumentów zgromadzonych w toku postępowania wynika, że

wnioskodawca rozpoczął działalność w dniu 18 grudnia 2001 roku nie informując o tym fakcie właściwej jednostki Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Odwołanie od powyższej decyzji złożył J. N. (1) zaskarżając ją w całości i wnosząc o jej zmianę poprzez ustalenie, że podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników od 1 kwietnia 2005 roku. W uzasadnieniu podniósł, iż nie został pouczone o obowiązku złożenia zaświadczenia o wysokości podatku w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą. Ponadto wskazywał, że podatek nigdy nie przekraczał kwoty granicznej. Powyższe odwołanie zostało zarejestrowane pod sygnaturą VIII U 615/15.

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie wnosił o jego oddalenie. Decyzją z dnia 14 września 2015 roku organ rentowy odmówił przywrócenia terminu do złożenia zaświadczenia właściwego urzędu skarbowego o kwocie należnego podatku dochodowego od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej za rok 2004. Odwołanie od powyższej decyzji wniósł wnioskodawca, podnosząc, że pouczenie zawarte w decyzji z dnia 31 sierpnia 2001 roku w żadnej mierze nie spełnia wymogu wyczerpującego pouczenia, ponieważ nie zawiera żadnej wzmianki o konieczności złożenia zaświadczenia z Urzędu Skarbowego. Powyższe odwołanie zostało zarejestrowane pod sygnaturą VIII U 1697/15.

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie wnosił o jego oddalenie.

Postanowieniem z dnia 13 listopada 2015 roku Sąd połączył sprawy sygnatura akt: 1697/15 i 615/15 do łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia. Wyrokiem z dnia 14 stycznia 2016 roku Sąd Okręgowy w Lublinie oddalił odwołania.

Podstawą wyroku były następujące ustalenia.

Decyzją z dnia 31 sierpnia 2001 roku organ rentowy ustalił, że J. N. (1) podlegał ubezpieczeniu rolników od dnia 18 września 2000 roku. W informacji zawartej w druku decyzji w pkt 1 został pouczone o obowiązku poinformowania w ciągu 14 dni, Kasę o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu i o zmianach tych okoliczności. W pkt 2 pouczenia wskazano, że rolnik lub domownik, który podlegając ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy, nieprzerwanie co najmniej 1 rok, podejmuje pozarolniczą działalność gospodarczą nie będąc pracownikiem i nie pozostając w stosunku służbowym, podlega nadal temu ubezpieczeniu. Osoby te z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, ubezpieczeniu społecznemu rolników podlegają tylko wówczas, gdy złożą w tej sprawie stosowne oświadczenie Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych lub Kasie Ubezpieczenia Społecznego.

Od dnia 17 października 2001 roku wnioskodawca prowadził działalność gospodarczą pod firmą(...)Z tego tytułu uiszczal podatek dochody w kwotach: w 2001 roku - 96,80 złotych, w 2002 roku-1115,10 złotych, w 2003 roku-114,20 złotych, w 2004 roku-139,70 złotych, w 2005 roku-50 złotych, w 2006 roku-342 złote, w 2007 roku-156 złotych, w 2008 roku-66 złotych, w 2010 roku-53 złote, w 2011 roku-128 złotych, w 2013 roku-459 złotych. Od dnia 30 maja 2014 roku zawiesił prowadzenie działalności gospodarczej. Decyzją z dnia 19 marca 2015 roku Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego stwierdził, że J. N. (1) nie podlega ubezpieczeniu wypadkowemu, chorobowemu, macierzyńskiemu i emerytalno-rentowemu rolników od 1 kwietnia 2005 roku oraz ustaje obowiązek opłacania składek od tego dnia. W dniu 25 sierpnia 2015 roku J. N. (1) złożył wniosek o przywrócenie terminu do złożenia oświadczenia o kontynuowaniu ubezpieczenia rolniczego oraz zaświadczenia organu podatkowego o kwocie należnego podatku. Decyzją z dnia 14 września 2015 roku organ rentowy odmówił przywrócenia terminu do złożenia zaświadczenia właściwego urzędu skarbowego o kwocie należnego podatku dochodowego od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej za rok 2004.

Sąd uznał, że odwołania nie są zasadne.

Stosownie do treści art. 5a ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 2 kwietnia 2004 roku o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 91, poz. 873) obowiązującym od dnia 2 maja 2004 roku do dnia 23 sierpnia 2005 roku, rolnik lub domownik, który podlega ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie przez co

najmniej 3 lata, rozpocznie prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej opodatkowanej zgodnie z przepisami o zryczałtowanym podatku dochodowym lub rozpocznie współpracę przy prowadzeniu tej działalności, podlega nadal temu ubezpieczeniu, jeżeli nie jest pracownikiem i nie pozostaje w stosunku służbowym. W myśl ust. 2 tego przepisu rolnik lub domownik, o którym mowa w ust. 1, podlega nadal ubezpieczeniu, jeżeli w terminie 14 dni od dnia rozpoczęcia wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej lub rozpoczęcia współpracy przy prowadzeniu tej działalności złoży Kasie oświadczenie o kontynuowaniu tego ubezpieczenia oraz udokumentuje spełnienie warunków opodatkowania tej działalności w formie zryczałtowanego podatku dochodowego w terminie 7 dni od dnia otrzymania dokumentu ustalającego przez organ podatkowy tę formę opodatkowania. Nadto stosownie do dyspozycji art. 5a ust. 5 w/w ustawy, do dnia 14 lutego każdego roku (obecnie do 31 maja) rolnik lub domownik prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą lub współpracujący przy prowadzeniu tej działalności, podlegający ubezpieczeniu, zobowiązany jest po rozliczeniu roku podatkowego złożyć Kasie zaświadczenie właściwego organu podatkowego o wysokości należnego podatku za miniony rok. W świetle ust. 7 zmienionego art. 5a niezachowanie terminu, o którym mowa w ust. 5, o ile nadal prowadzona była pozarolnicza działalność gospodarcza, było równoznaczne z zaistnieniem okoliczności powodujących ustanie ubezpieczenia z końcem kwartału, w którym rolnik lub domownik zobowiązany był złożyć wspomniane zaświadczenie.

Sąd zaznaczył, że ustawodawca w chwili ustania ubezpieczenia wnioskodawcy nie przewidywał możliwości przywrócenia terminu do złożenia zaświadczeń, o których mowa w art. 5a ust.4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Dopiero zmiany do ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników wprowadzone ustawą z dnia 1 lipca 2005 roku o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 150, poz. 1248) obowiązujące od 24 sierpnia 2005 roku wprowadziły instytucję przywrócenia terminu na podstawie art. 5a ust. 7 powołanej ustawy, zgodnie z którym terminy określone w ust. 1 pkt 1 i ust. 4 mogą zostać przywrócone na wniosek zainteresowanego rolnika lub domownika, jeżeli ten rolnik lub domownik udowodni, że niezachowanie terminu nastąpiło wskutek zdarzeń losowych.

Sąd Okręgowy podzielił stanowisko Sądu Apelacyjnego w Katowicach przedstawione w wyroku z dnia 22 lutego 2007 r., III AUa 2852/05 (Lex nr 339743), że przepis art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu obowiązującym od dnia 2 kwietnia 2004 roku nie daje podstawy do przywrócenia ubezpieczonemu terminu. Przepis ten jest przepisem o charakterze materialnym, a nie procesowym i jako taki na gruncie ówczesnie obowiązujących przepisów nie mógł zostać przywrócony.

Sąd uznał, że skarżący nie wykazał, iż uchybił terminowi wskutek wystąpienia zdarzeń losowych. Pojęcie "zdarzeń losowych", o jakich mowa w art. 5a ust. 7 ustawy z 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników należy utożsamiać z nadzwyczajnym, niepewnym i niezależnym od woli ubezpieczonego zdarzeniem, którego nie mógł przewidzieć i którego nastąpieniu nie mógł zapobiec, pomimo zachowania wymaganej w danych okolicznościach staranności. Do kategorii zdarzeń losowych zaliczyć trzeba tak zdarzenia związane z działaniami sił przyrody, jak na przykład ogień, powódź i grad, obsunięcie się ziemi lub tąpnięcia, ale także zdarzenia związane z działaniami ludzkimi, jak na przykład nagła i nieprzewidziana choroba, przestępstwo, wypadek komunikacyjny. Nie mogą natomiast być one utożsamiane z brakiem wiedzy o konieczności złożenia w organie rentowym zaświadczenia podatkowego ani brakiem winy w uchybieniu terminowi do dokonania tej czynności. Brak pouczenia ubezpieczonego rolnika o obowiązkach i nieznanostwo prawa, na które powołuje się wnioskodawca, uzasadniając żądanie przywrócenia terminu do złożenia przedmiotowego zaświadczenia, nie stanowią więc zdarzenia losowego uzasadniającego przywrócenie terminu w rozumieniu art. 5a ust. 7 ustawy (vide Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 27 lutego 2013 roku III AUa 968/12, LEX nr 1305988, Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 20 czerwca 2013 roku, sygn.. akt III AUa 114/13, LEX nr 1428228).

Sąd wskazał, że skarżący już w 2004 roku nie wykonał ciążącego na nim obowiązku przedłożenia Kasie zaświadczenia o wysokości podatku dochodowego. Wobec powyższego trudno mówić o nie wywiązywaniu się Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z powinności informacyjnych, skoro w wyniku zaniedbania zaistniałego po jego stronie organ ten nie miał podstaw przypuszczać, że w przypadku skarżącego ma do czynienia nie tylko z rolnikiem podlegającym stosownemu ubezpieczeniu z mocy ustawy, ale także z osobą prowadzącą równocześnie pozarolniczą

działalność gospodarczą. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 kwietnia 2008 roku, sygn. I UK 287/07, (OSNP 2009 nr 13-14, poz.182), wskazał, że Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego nie miała obowiązku indywidualnego zawiadamiania rolników o konieczności udokumentowania formy opodatkowania oraz wysokości podatku, a także o skutkach jego zaniechania określonych w art. 5 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 roku o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 91, poz. 873 ze zm.). Nie ma przy tym żadnego znaczenia, że przyczyną nie złożenia oświadczenia było świadome zaniechanie w wykonaniu obowiązku nałożonego przez ustawodawcę, czy też niewiedza ubezpieczonego. W systemie obowiązującego prawa, nie można, bowiem swej sytuacji prawnej usprawiedliwiać jego niezajomością, tym bardziej, że na skarżącym jako przedsiębiorcy, a zatem profesjonalnym podmiocie, ciąży szczególny obowiązek znajomości przepisów regulujących jego obowiązki. W ocenie Sądu Okręgowego wbrew odmiennemu przekonaniu skarżącego brak jest podstaw do przyjęcia, że Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego zobowiązana była do informowania go o zmianie przepisów, a niewykonanie tego obowiązku powoduje, że usprawiedliwionym jest jego zachowanie skutkujące brakiem wykonania obowiązku z art. 5a ust. 5 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu obowiązującym do dnia 24 sierpnia 2005 roku. Co więcej, w myśl art. 37 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, to właśnie na skarżącym jako rolniku spoczywał obowiązek, by nie czekając na wezwanie, poinformować Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniom społecznym, tym bardziej, że o przedmiotowej powinności skarżący został wyraźnie poinformowany w obejmującej go ubezpieczeniem decyzji KRUS z dnia 31 sierpnia 2001 roku. W świetle dowodów nie budzi wątpliwości, że skarżący nie wykonał ciążącego na nim ustawowego obowiązku przedłożenia Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego zaświadczenia właściwego organu podatkowego o wysokości podatku należnego za 2004 rok w terminie do dnia 14 lutego 2005 roku. Skoro zatem odwołujący się nie złożył przedmiotowego zaświadczenia w terminie do dnia 14 lutego 2005 roku (oraz stosownego zaświadczenia za lata następne), co wynikało z treści cytowanego powyżej art. 5a ust. 5, to tym samym w stosunku do niego znalazł zastosowanie art. 5a ust. 7 w/w ustawy, w myśl którego niezachowanie powyższego terminu, o ile nadal prowadzona jest pozarolniczą działalność gospodarcza, jest równoznaczne z zaistnieniem okoliczności powodujących ustanie ubezpieczenia z końcem kwartału, w którym rolnik lub domownik zobowiązany był złożyć zaświadczenie i organ rentowy zasadnie uznał, iż wnioskodawca nie podlega ubezpieczeniom społecznym rolników od 1 kwietnia 2005 roku. Ponadto ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w stosunku do odwołującego nastąpiło z mocy prawa, a decyzja Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego miała tu jedynie charakter potwierdzający (deklaratywny), co wynika z wyroku Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2008 roku (II UK 336/07) w myśl, którego rolnik, który nie zawiadomi organu rentowego o podjęciu działalności gospodarczej i nie złoży oświadczenia przewidzianego w art. 5a ust. 1 pkt 1 ustawy z 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników w ustawowym terminie, przestaje podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników ex lege.

Mając powyższe na uwadze Sąd stwierdził, że nie ma podstaw do uwzględnienia odwołań ubezpieczonego, wobec czego podlegały one oddaleniu na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wniósł w imieniu wnioskodawcy jego pełnomocnik zaskarżając wyrok w całości zarzucając:

1/ naruszenie prawa materialnego - art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu nadanym nowelizacją z dnia 2.04.2004 roku przez błędną wykładnię wynikającą z celu regulacji prawnej poprzez ograniczenia się do wykładni językowej, podczas gdy prawidłowa ocena racio legis winna uwzględniać reguły wykładni celowościowo – systematycznej i w konsekwencji prowadzić do konstatacji, że nie powinno dojść do ustania ubezpieczenia rolniczego J. N. (1),

2/ sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego poprzez niezasadne uznanie, że Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wywiązała się z obowiązków informacyjnych, zaś zaniechanie zaistniało po stronie skarżącego podczas gdy J. N. (1) w dacie podejmowania działalności nie miał obowiązku informowania o tym organu rentowego - w szczególności jeśli zamiarem było dalsze podleganie ubezpieczeniu

rolniczemu zaś pouczenie zawarte w decyzji z dnia 31.08.2001 roku nie zawierało wystarczającej identyfikowanej informacji o jakich zdarzeniach ubezpieczony powinien informować KRUS,

3/ naruszenie prawa materialnego, tj. art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników przez błędną wykładnię wynikającą z nieuzasadnionego uznania, że termin do złożenia zaświadczenia jest terminem o charakterze materialnym który nie podlega przywróceniu, z jednoczesnym stwierdzeniem, że brak pouczenia ubezpieczonego rolnika o obowiązkach i nieznanomość prawa nie stanowi okoliczności uzasadniającej przywrócenie terminu, podczas gdy zaniechanie czynności określonych w art. 5 ust 1 ustawy zmieniającej z dnia 2 kwietnia 2004 roku z powodu braku wiedzy nie można utożsamia z niedbałością o własne sprawy, zaś usprawiedliwiona w konkretnym przypadku nieznanomość skomplikowanych regulacji prawnych może być uznana za zdarzenie losowe w rozumieniu art. 5 ust 7 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku, poprzedzających go decyzji i przywrócenie J. N. (1) terminu do złożenia zaświadczenia właściwego Urzędu Skarbowego oraz stwierdzenie, że J. N. (1) podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników od 1. 04. 2005 roku oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącego kosztów postępowania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Zaskarżony wyrok podlega uchyleniu z przyczyn, które sąd drugiej instancji zobowiązany jest wziąć pod uwagę z urzędu z mocy art. 378 § 1 k.p.c., bowiem postępowanie przed sądem pierwszej instancji dotknięte jest nieważnością w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. Stosownie do art. 477¹¹ § 1 w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych stronami są ubezpieczony, osoba odwołująca się od orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, inna osoba, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja, i zainteresowany. Definicja zainteresowanego w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych określono w art. 477¹¹ § 2 k.p.c. zdanie pierwsze - zainteresowanym jest ten, czyje prawa lub obowiązki zależą od rozstrzygnięcia sprawy. Jeżeli zainteresowany nie bierze udziału w sprawie, sąd zawiadomi go o toczącym się postępowaniu. Zainteresowany może przystąpić do sprawy w ciągu dwóch tygodni od dnia doręczenia zawiadomienia.

Sąd prowadzący postępowanie w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych zobowiązany jest do zbadania, czy przedmiot danego postępowania wskazuje na to, że określona osoba powinna w danym wypadku korzystać ze statusu prawnego zainteresowanego i zawiadomić o toczącym się postępowaniu., w celu stworzenia jej możliwości przystąpienia do sprawy i obrony praw, nawet jeżeli nie została ona uprzednio wezwana do udziału w tej sprawie w postępowaniu przed organem rentowym. Jeżeli osoba posiadająca status zainteresowanego w rozumieniu art. 477¹¹ § 2 zdanie pierwsze k.p.c. nie została powiadomiona przez sąd o toczącym się postępowaniu, to przesądza to o nieważności tego postępowania (art. 379 pkt 5 w związku z art. 477¹¹ § 1 k.p.c.) i w tym samym zakresie skutkuje obowiązkiem jego zniesienia.

W okolicznościach faktycznych sprawy nie ulega wątpliwości, że stroną niniejszego postępowania jest J. N. (2) - żona wnioskodawcy. Analiza akt ubezpieczeniowych wskazuje, że większość decyzji dotyczących J. N. (1) kierowanych było bezpośrednio do J. N. (2), w tym już pierwsza decyzja z 12 września 1994r. (k.8 ar.) . Istotnym jest, że J. N. (1) nie był również adresatem decyzji z dnia 31 sierpnia 2001 roku, którą organ rentowy ustalił, dla niego podleganie ubezpieczeniu rolników od dnia 18 września 2000 roku (k.43v akt KRUS). Do J. N. (2) kierowane były kolejne decyzje dotyczące przyznania ulg jak również liczne zawiadomienia dotyczące nadpłat, Co więcej decyzjami z 1.05. 2013 roku organ rentowy orzekł o wspólnej odpowiedzialności J. N. (1) i J. N. (2) za zaległości z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne rolników J. N. (1).

Reasumując, zaistniała w przedmiotowej sprawie, nieważność postępowania skutkuje koniecznością uchylecia zaskarżonego wyroku, zniesieniem postępowania przed sądem pierwszej instancji w całości i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Lublinie. W związku z powyższym bezprzedmiotowe stało się na tym etapie prowadzenie rozważań przez sąd drugiej instancji w zakresie zarzutów podniesionych w apelacji. Sąd I instancji

rozważy czy i jakie znaczenie nadać okoliczności kierowania większością decyzji nie do wnioskodawcy. Rozpoznając ponownie sprawę, Sąd z zachowaniem inicjatywy dowodowej stron wyjaśni wszelkie istotne dla sprawy okoliczności.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny na zasadzie art. 386 § 2 k.p.c. w zw. z art. 108 § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.